

Rovaniemi 9 – 10 oktober 2004

Årets nordiska kungsörnsymposium hölls i Rovaniemi i norra Finland under helgen 9-10 oktober. Som vanligt var Sverige väl representerat med deltagare från både naturvårdsverket, länsstyrelser och kungsörngrupperna i norra Sverige. I övrigt deltog forskare och inventerare från Norge, Finland, Ryssland och Estland.

Förste föredragshållare var den i rovfågelsammanhang välkände Dick Forsman som på ett pedagogiskt sätt avhandlade ruggningsmönster och åldersbestämning hos kungsörn. Dick anser att det är vingpennor och större täckare som är helt avgörande för åldersbestämningen och att bestämning kan göras upp till fjärde dräkten om tionde handpennan och/eller nionde armpennan då fortfarande är oruggade. När dessa pennor ruggats kan man inte längre göra någon säker åldersbestämning. Vinteråtlarnas näringstillskott påskyndar möjligen ruggningen vilket gör att det kanske är svårare att åldersbestämma subadulta örnar i dag än vad det varit tidigare. För att öka antalet åldersbestämda örnar förordade Dick dokumentering med digital filmkamera genom tubkikare vilket han menade kunde ge säker åldersbestämning på en flygande subadult örn på upp till två kilometers avstånd.

Pekka Suopajarvi hade gjort en metaanalys på allt som publicerats om kungsörn i Finland från 1958 till 2002. Han kunde slå fast att antalet ungar per lyckad häckning sjunkit från över 1,5 i mitten av 1970-talet till c:a 1,2 från 1985 och framåt. Någon säker förklaring kunde han inte ge. Datum för sista kontroll av boet har dock avgörande betydelse för antalet dubbelkullar. Vid ringmärkning i slutet av maj finns i genomsnitt 1,5 ungar i bona och en månad senare 1,2. Pekkas budskap var att bona bör besökas efter 20 juni och att man utökar mängden biometri i samband med ringmärkning.

En genomgång av ringmärkningsåterfynd och kontroller av finska kungsörnar gjordes av Pertti Saurola. Han definierade ”intressanta kontroller” som de som gjorts minst tre månader efter ringmärkningen eller minst tio kilometer från ringmärkningsplatsen. 904 intressanta kontroller av 523 individer hade analyserats och dessa fynd var tillräckliga för att ge värdefull information om flyttningsmönster men endast osäker information om överlevnad och inget alls av värde angående spridningsmönster. Nästan alla finska kungsörnar tillbringar sin första vinter utanför landets gränser. En del drar ända till Svarta havet. Subadulta örnar övervintrar längre norrut ju äldre de blir. Till kuriosa kan den örn räknas som ringmärktes som bounce utanför Rovaniemi 1998 och hittades skadad 25 april 2004 i södra delen av Uralbergen, 2180 km från ringmärkningsplatsen.

Gunnar Sein berättade om örnarnas situation i Estland. Man uppskattar att det finns 45-50 par kungsörnar i landet men också 5-600 par mindre skrikörn, 20-30 par större skrikörn och c:a 130 revir av havsörn. Kungsörnarnas bon återfinns alltid i anslutning till våtmarker och det är tillträdesförbud 500 meter kring alla kända kungsörnbön från 15/3 till 31/7.

Ett med spänning emotsett föredrag handlade om telemetri i norska Finnmark. Redan vid förra höstens symposium i Norge fick vi höra om de två boungar som fått satellitsändare 2002. Den ena nådde Bottenviken under oktober men tappades sedan bort. Den andra tillbringade midvintern i Gästrikland och norra Uppland och drog sig på våren norrut och försvann i Finnmark i juni. De två som fick sändare under 2003 valde helt andra strategier. Den ena tog sig under hösten västerut och tillbringade vintern i Lofotens fiskehamnar för att på våren återvända till Finnmark. Den andra stannade kvar i Finnmark hela vintern, med reservation för att sändarna inte får tillräckligt med energi från solcellerna för att ge

tillförlitlig information under ett par mörka månader mitt i vintern. För att motverka detta har 2004 års sändarna omprogrammerats så att de ska ge färre antal positioner under den mörkare delen av året och därmed dra mindre energi.

Ett annat tekniskt avancerat projekt var Duncan Halleys undersökning angående stabila isotoper för att undersöka kungsörnens bytesval. Olika bytesdjur har olika mönster av stabila isotoper av kol och kväve. Genom analys av olika vävnader från kungsörnen, t.ex. fjädrar kan man få en uppfattning om dietens sammansättning under den tidsperiod vävnaden bildades. Den dag denna teknik blir rutin kan man ganska enkelt avgöra t.ex. i hur stor utsträckning en kungsörnunge fötts upp på renkött.

Andra intressanta föredrag handlade om kungsörnens predation av ren i norra Finland och om kungsörnens bytesval i norska Finnmark.

En viktig och återkommande programpunkt på kungsörnsseminarierna är rapporterna om årets häckningsresultat i de nordiska länderna. Det fina resultatet i Sverige redovisas på annan plats i tidningen. Även Finland hade ett bra år med c:a 290 häckningar varav c:a 145 lyckades. Av 179 stora ungar ringmärktes c:a 125. I Norge görs inventeringarna på ett annorlunda sätt. Ett mindre antal områden har valts ut omfattande 10-15% av kungsörnspopulationen och inom dessa områden görs mer noggrann inventering medan övriga områden förblir oinventerade.

Slutligen redogjorde Johan Ekenstedt för förslaget till gemensamma inventeringskriterier. I diskussionen som följde fick vi information om att norrmännen är på väg att konstruera en nyckel för säker könsbestämning av kungsörnens boungar. Flera mått på näbb, fötter och vingar ingår och sätts i relation till stjärtlängden som avspeglar ungararnas ålder. Att det är i Norge som detta kommer att ske är nog ingen tillfällighet. Hela seminariet var en bekräftelse på att det är i Norge kungsörnsforskarna finns och i Sverige och Finland sysslar vi mer med inventeringar och ringmärkning och har ganska lite kontakt med forskningsinstitutionerna. Därför är det stimulerande att få delta i ett sådant här seminarium, att se de egna kungsörnsobservationerna i ett större sammanhang och få lite vidgade vyer. Möjligen hämmades diskussionerna något av att årets seminarium hölls helt på engelska. Det blir i så fall livligare nästa gång eftersom vi till 2005 planerar ett nationellt möte som preliminärt arrangeras i Ångermanland. År 2006 blir det åter ett nordiskt kungsörnsseminarium.